

Dušan Moro

MIR KAO VREDNOTA I POTREBA NAŠEGA VREMENA

Drugi vat. sabor uočava i ističe da je želja i goruća potreba za mirom jedan od „znakova vremena”. Zato „poruka evanđelja, u skladu s višim težnjama i idealima čovječanstva, u naše vrijeme blista novim sjajem, kad proglašuje blaženima stvaraocima mira, jer će se zvati sinovima Božjim” (Mt 5,9).¹

Mnogi danas otkrivaju i posebno naglašavaju središnje mjesto mira i obećanja mira i pomirenja u Sv. pismu. Već je 6. Generalna skupština Ekumenskog savjeta Crkava, održana 1983. godine, u svojem dokumentu „Statement on Peace and Justice” izjavila: „Biblijsko promatranje mira i pravednosti za sve; savršenstva i jedinstva za cijeli narod Božji nije jedno od tolikih raznih opredjeljenja za Kristove sljedbenike, nego je to imperativ našega vremena”.²

Takvom teološkom, crkvenom promatranju i vrednovanju mira te posvećivanju obveze o promicanju mira (Mt 5,9) pridružuje se, u posljednje vrijeme, sve više ljudi „dobre volje”. I već je, pred 30-ak godina, poznati njemački atomski fizičar, mislilac i zauzeti zagovornik mira, Carl Friedrich von Weizsäcker zapisao: „Svjetski mir postaje uvjet života suvremenoga tehničkog doba”.³

I nikada gotovo kao danas to pitanje i nastojanje oko pozitivnog rješenja tog problema ne zaokuplja suvremeno čovječanstvo i ne muči svakoga čovjeka. Došlo se dotle da je čak i 1986. godina od Ujedinjenih naroda proglašena „Međunarodnom godinom mira”. Tijekom te godine u svijetu su organizirani mnogobrojni skupovi, sastanci, konferencije, mirovni marševi i druge raznorazne inicijative.

1. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu II. vat. sabora „Gaudium et spes”, 77.

2. Usp. R. STAHL, Das Verhältnis von Friede und Gerechtigkeit als theologisches Problem, u Theolog. Literaturzeitung 109 (1984), 162-171.

3. Der bedrohte Friede. Politische Aufsätze 1945-1981., München 1981. C.F. von Weizsäcker predložio je 1985. na „Kirchentagu” (sastanku njem. evangelika u Düsseldorfu) da se sve kršćanske Crkve okupe na neki „sabor mira” (Friedenskonzil). On naglašava da je ideju posudio od D. Bonhoeffera, koji je već 1934. predlagao da se Crkve sakupe i da raspravljaju o problemima mira i pravde, posebno tada u Njemačkoj. Ekumenski savjet Crkava, sa sjedištem u Gènévi, prihvatio je odmah takvu ideju i čak odredio da će se taj skup održati 1990. god. Da bi se izbjegle nesuglasice i mogući problemi oko same riječi „sabor” von Weizsäcker predlaže da se skup nazove „Svjetsko okupljanje kršćana”. Usp. P. VICENTIN, Proget tavo l' atomica per Hitler (interview s C.F. von Weizsäckerom), u Jesus 7 (1986), br. 10,30-32

Vrhunac i najplemenitija akcija svih tih nastojanja bio je sastanak vjerskih poglavara i predstavnika svih velikih svjetskih religija koji su se 27. listopada 1986. okupili u Assisi-u na poziv pape Ivana Pavla II., da svi zajedno, i svatko posebno, mole za mir i tako doprinesu promicanju mira i pomirenju svih ljudi.

I mi, da bismo se pridružili tako plemenitom i značajnom činu i dali neki vidljivi doprinos i posvijestili evanđeosku obvezu da „budemo mirotvorci“ (Mt 5,9), u kratkim crtama ćemo vidjeti svetopisamski pojam, tj. utemeljenost mira u Sv. pismu; njegove dimenzije „darovanosti odozgo“ i ljudskog doprinosa i odgovora na Božji dar; te u drugom dijelu, današnju teologiju mira, tj. mir kao problem kršćanske etike i svijesti; njegovo oživotvorenje u Crkvi kao sakramentu i znaku mira i pomirenja s Bogom u Isusu Kristu i sa svim ljudima međusobno, te ocrtati i dati neke konkretne mogućnosti promicanja mira u današnje vrijeme.

I. SVETOPISAMSKI POJAM MIRA

Nikakav govor ili teologija mira ne može zaobići ključno pitanje, tj. značenje i utemeljenost mira u Sv. pismu. Doista, pojam mira jest temeljni, središnji pojam u Sv. pismu i on je „jedan od najobuhvatnijih kršćanskih kreposti. . . Mir je *ljubav* prevedena u društvene i globalne (planetarne, opće) pojmove. To je zajedništvo mnogih kreposti koje su između sebe tako saživljene da sačinjavaju jednu, mnogostruku stvarnost”.⁴

1. Narav i temelj mira

Sveta nas povijest — povijest Izabranog naroda, Izraela, uči što je mir; kako se traži i postiže istinski mir i kako Bog obećava, objavljuje i ostvaruje dar mira, koji doseže svoj vrhunac i konačno ostvarenje u Mesiji-Knezu mira, u Isusu Kristu (Iz 9,5; Zah 9,9; Mih 5,4).

a) Shalom

Mir u semitskom poimanju, izražen riječju *Shalom*, jest mnogostruk izraz i ima višeznačno obilježje i značenje. Sama riječ dolazi od glagola *Shalem* = upotpuniti, dovesti do punine, savršenstva, harmonije, cjelovitosti. *Shalom* u Starom zavjetu označava prije svega *mir i blagostanje*, potpunost, sklad, netaknutost, savršenstvo, cjelovitost, ispunjenje zavjeta.⁵ To je *mir i sreća* koju čovjek osjeća

4. J. MCQUARRIE, *The Concept of Peace*, New York 1973, 1; usp. B. HÄRING, *Liberi e fedeli in Cristo*, III, Roma 1981, 484; B. HÄRING, *La virtù sanante del Vangelo della pace e della non violenza*, Roma (Skripta), 1984/85, 9-12.

5. Usp. X. LÉON-DUFOUR, *Mir*, u *Rječnik Biblijske Teologije*, Zagreb 1969, 555-561.

i živi; *mir i spas* koji treba doseći, postići. To je, konačno, *mir i pravednost* koju čovjek treba živjeti i ostvarivati u svom konkretnom životu. Jednom riječju, *Shalóm* jest sveukupnost dobara danih pravedniku i pravednosti jer je Bog s njim i jer ga On blagoslivlje svojim darovima (usp. Lev 26,1-13). Dakle, sama upotreba pojma „mir” (*Shalóm*) u SZ „svjedoči jednu određenu antropološku viziju: to je izraz punine i sreće u ljudskom životu s primjetljivim naglašavanjem materijalne stvarnosti i zajedničarske dimenzije. . . I ovo dobro i kategorija mira jest, već od početka, religiozno dobro i kao takvo izražava se i zaziva u formulama pozdrava i blagoslova. To potvrđuje prastari kulturni izraz, već iz prvih vremena: „Jah-ve je mir” (Suci 6,24).⁶

To je izraz za blagostanje i sreću u svagdanjem životu i opisuje stanje čovjeka koji živi ove tri dimenzije svojega života:

- živi u skladu i harmoniji, povezanosti s prirodom, materijalnim svijetom, tj. onim što ga okružuje;
- živi u skladu i pomirenju sa samim sobom;
- i konačno, u skladu i pomirenosti sa svojim Stvoriteljem — Bogom.

b) Mir — dar Božji

Još više nego mir u zemaljskom, materijalnom, opipljivom smislu, hebrejski pojam „mira” sadržava bitno dimenziju *dara, darovanosti*. To je duhovno dobro koje proistječe i dolazi odozgo, od Boga Stvoritelja. I kako se izražava L. Spallacci, možda je „ova ideja najnaglašenija u Sv. pismu” (2 Ljet 14,4-6).⁷

Mir je, prije svega, Božji plan prije svih vremena. On je protološka i eshatološka kategorija. „Eshatološki je u smislu da njegovo puno ostvarenje pripada kraju povijesti. Protološki (prvotni, primordijalni) u smislu da je Bog već od početka povjerio čovječanstvu mogućnost za mir i zadaću i obvezu da uspostavi mir na zemlji (Post 1-2). Tako je svijet stvoren i utemeljen na planu i na obećanju mira od samog Stvoritelja”.⁸

Dimenzija mira kao dara, kao darovanosti odozgo, kao inicijative Božje, dolazi posebno do izražaja u sklapanju Saveza. I „savezi” s Adamom, Noom, Abrahamom, Mojsijem jesu *mirovni savezi* — savezi koji su usmjereni prema miru, prema spasenju, prema sreći i blagostanju. I sve zavisi od vjernosti i od opsluživanja takvog Saveza. I Bog saveza jest „Bog mira” (Suci 6,24).

Mir i vjernost Savezu postiže se molitvom; postiže se zauzimanjem za pravednost; vršeći i živeći u pravednosti. Čovjek treba surađivati u uspostavi mira i tako postaje *suradnikom Božjim* i nastavlja njegovo stvoriteljsko i spasiteljsko

6. J. TERÁN-DUTARI, Pace, u *Sacramentum Mundi V*, Brescia 1976, 832-841 (832).

7. L. SPALLACCI, Pace, u *DETM*, Roma 1976, 706-716 (709).

8. B. HÄRING, *Liberi*. . . 484-485.

djelo. To se osobito vidi i zapaža u doba Sudaca – kada Bog podiže „osloboditelje”, suce, da uspostave „mir” što ga je Izrael iznevjerio i izgubio zbog svojih pristupa i nevjernosti samom Savezu.

Time se mir sve više pojavljuje i javlja kao *duhovno dobro*. Sve više se osjeća potreba da ga se izmoli od Boga i da ga pobožni Izraelac, u ime Božje zaželi i drugima kao blagoslov, kao želju, kao molbu: „Molite za mir Jeruzalemov! . . . Neka bude mir u zidinama tvojim i pokoj u tvojim palačama. Radi braće i prijatelja svojih klicat ću: Mir tebi!” (Ps 122/123,6-7).

Mir je *vidljivi znak* Božjeg saveza sa svojim narodom. On je prvotno dar Božji. To je plan Božji s čovjekom i čovječanstvom, ali se ostvaruje potpuno u vjernosti Savezu i jedino onda kada ljudi nastoje i žive u pravednosti i vjernosti. Takav mir je u Sv. pismu, posebno u SZ osnovno obilježje pravednika. „Pravednik” i „bezbožnik” pri tom, imaju vrlo precizno značenje. Pravedan je onaj tko vrši volju Božju i opslužuje Zakon; bezbožnik je onaj tko se ponaša i čini zlo u očima Božjim; ili tko se klanja i štuje lažne bogove i prinosi im žrtve”.⁹

Zauzimanje i borba za mir, posebno za mir kao dar Božji, jako je prisutna kod proroka. Tome doprinosi sve bogatije i rastuće razmišljanje o potrebi spasenja za narod kao zajednicu, ali i za samog pojedinca, koji sve više promatra mir i dobra povezana s mirom, kao „besplatni dar koji zavisi od spasiteljskih planova Božjih” (Ps 84/85,9 sl.).¹⁰ Zbog toga je nužno potrebno ukloniti, iskorijeniti grijeh (Jr 6,14); potrebno je djelovati i živjeti u pravednosti i vjernosti (Jr 33,6,9); potrebno je hoditi „putovima Božjim” (Bar 3,13). Jedino tako, Jeruzalem će se nazivati „pravednim mirom i slavom pobožnosti” (Bar 5,4).

2. Mesijansko značenje mira

Mir tako postaje središnja tema proročkog djelovanja. I razmišljanje proroka o miru, posebno kod Izaije, Deutero-Izaije, Ezekijela, poprima izuzetno religiozni karakter i odnosi se na određenu osobu – Mesiju, Pomazanika-Kneza mira (Iz 9,6), koji će se pojaviti i kojeg će Bog poslati da donese i ostvari konačni, spasonosni mir. Narod Božji se naziva „mirom pravednosti i slavom pobožnosti” (Bar 5,4). Mir je vidljivi znak Saveza Božjega sa svojim narodom. On se ostvaruje i iskustveno proživljava sa zahvalnošću i u onolikoj mjeri u kojoj Obećani narod, u vjernosti i pravednosti, opslužuje Savez – Savez mira. Konačno, mir zavisi isključivo od milosrđa i vjernosti Bogu, jer će se u Savezu „milosrđe i vjernost sastati; pravednost i mir će se udružiti, zagrliti” (Ps 85/86,11).

No, kada Izrael zakaže u vjernosti Savezu, i sam mir, shvaćen u pojmovima blagostanja, sreće, spasenja, potpunosti, mira, sklada, uzajamnog povjerenja, savršenstva, sigurnosti, postaje nedostatan. Počinje se javljati potreba za dubljim

9. L. SPALLACCI, nav. dj., 710.

10. J. TERÁN-DUTARI, nav. dj., 832.

značenjem, za proširenjem perspektive i obuhvatnosti samog pojma „mira”. Jeremija ističe da je „mir dar Božji, ali ga ljudi moraju zaslužiti svojim ozbiljnim zauzimanjem i potpunom vjernošću Gospodinu” (Jr 33,6.9).¹¹

Takva dimenzija mira očituje se u očekivanju, u navještanju, u opisivanju novoga Saveza — tj. onda kada će se pojaviti „Knez mira” — Mesija. Izaija ga već jasno vidi. On će doći i uspostaviti „pravednost i pravo. Nadaleko će mu se vlast sterati i miru neće biti kraja. . . učvrstit će ga i utvrdit u pravu i pravednosti” (Iz 9,6). I takav mir bit će moguć i ostvariv zbog toga jer će Jahve — Gospodin podignuti pastira koji će sklopiti „*novi Savez — Savez mira*” sa svojim narodom (Ez 34,21-23).

I ponovno, u *novom Savezu*, uz kategorije mira, pojavljuju se uvijek pojmovi „pravednosti” i „vjernosti”. Pa čak ako se velika većina Izabranog naroda iznevjeri, ako ne ispuni očekivanje Božje, ipak će mali „ostatak” prihvatiti i s vjernošću izvršavati i svjedočiti vrijednost i potrebu mesijanskog mira (Zah 8,10-12). To će biti stanje i razdoblje u kojem će sam „Bog biti s njima” (Ez 37,26).

Ali, koji su konkretni učinci i očitovanje mesijanskog mira i mesijanske nade?

To je teško odrediti i utvrditi, jer proročki tekst, i uopće svaki svetopisamski izričaj ne opisuje konačno stanje, nego je uvijek u nekoj dinamičnoj napetosti i upravljen prema potpunom ostvarenju — ali tek u kraljevstvu Božjem. Tako je nešto slično i s mirom. On je *eshatološka* vrednota. Za pobožnog Izraelca „riječ mir (Shalom) ima mesijansko obilježje, jer prije svega označava mir Božji, koji će Izabrani narod postići na temelju Božjeg obećanja, i to preko Mesije i kada se On pojavi”.¹² Tada će se ostvariti mir koji će biti sklad, savršenstvo i jedinstvo između Božjeg dara i obećanja Pomazanika s jedne strane, i same vjernosti, pravednosti i suradnje Izabranoga naroda, s druge strane.

U konkretnom životu, već u proročko vrijeme, zahtijeva se da se djeluje prema *pravednosti*. Gledano i shvaćeno svetopisamski, to se ostvaruje „ako ljudi žive (oživotvoruju) vrednote bratstva, solidarnosti, zajedništva, ljubavi, pomaganja, služenja. I to ne samo na osobnom planu nego također, i još više, na društvenom i političkom planu”.¹³

U takvom kontekstu, mesijanski mir i očekivanje bivaju shvaćeni kao dobro spasenja, kao *konačno pomirenje*, kao otkupljenje cijelog čovječanstva. Time se „mir”, kao svetopisamski pojam, sve više udaljuje i odvaja od zemaljskih, materijalnih ograničenja i postaje općom vrednotom koja se čak *uosobljuje* u „mironosnom knezu” (Iz 9,5; Zah 9,9), koji će donijeti „beskrajni mir” (Iz 9,6). Konačno, On i njegova osoba, njegovo djelovanje i življenje bit će mir — jer „*On — on je mir*” kako to divno izriče prorok Miheja (5,4). I kada se On pojavi „*cvjetat će pravda i mir velik dovijeka*” (Ps 72/73,7) i „*narodi će živjeti u miru*” (Iz 2,2;

11. L. SPALLACCI, nav. dj., 710.

12. B. HÄRING, Shalom, Roma 1973, 21.

13. L. SPALLACCI, nav. dj., 711.

11,32; 32,15-20; 65,25). Bog će tada „svratit mir na Jeruzalem kao rijeku. . . i kao potok nabujali slavu naroda” (Iz 66,12; 48,18; Zah 8,12). Jednom riječju, *shalom* obuhvaća i podrazumijeva sve ono što je dano od Boga, bilo na kojem planu: materijalnom, duhovnom, mesijanskom, eshatološkom.¹⁴

Dakle, počinje se s materijalnim poimanjem mira i progresivno se raste, razvija i doseže se vrhunac s Deutero-Izajiom koji mir izražava i shvaća u eshatološkim kategorijama pravednosti, svjetla, slave, spasenja (Iz 62,1-2).¹⁵

Na kraju valja napomenuti i nabrojiti još jednu dimenziju mira koja se pojavljuje kasnije. Mudrosna literatura je posebno značajna „za razvoj i proširivanje samoga značenja mira. Na kraju dugog, starozavjetnog razmišljanja knjiga Mudrosti (31 sl.; usp. Dn 12,2 sl.; 2 Mk 7) dolazi do uvjerenja također da, nakon svih nevolja ovozemnog života, duše pravednika žive u *miru*, što konačno označava i pokazuje utjecaj helenističke misli na konačno spasenje i na smisao izraelskog shvaćanja mira, posebno na dimenziju osobnog mira”.¹⁶

3. Novozavjetno poimanje mira

Kristovim pojavkom i djelom otkupljenja ostvaruje se sve ono što je od proroka naviješteno: sve ono što se očekivalo i što je izraženo imenom mesijanske nade. Posebno to vrijedi za nagovještaj mira. Međutim, i u „ovom kontekstu mir se podrazumijeva kao sveukupnost dobara spasenja”,¹⁷ kao sve ono što je Bog htio objaviti i učiniti za spasenje čovječanstva. Krist, svojom smrću i uskrsnućem postavio je temelje *novoga mira* — mira koji se ostvaruje i jest ostvarenje Božjeg plana spasenja i koji nadilazi i onemogućuje svaku podijeljenost i narušavanje veze jedinstva ljudi s Bogom i između njih samih.

I andeoska pjesma prigodom Isusovog rođenja: „*Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima koje ljubi*” (Lk 2,14) postaje kao *program* djelovanja Mesije-Pomazanika.

Iako u pozadini, ipak, ostaje pojam hebrejske riječi *shalom*, „mir se u Novom zavjetu pojavljuje kao učinak uzvišene ideje spasenja — tj. nove stvarnosti koja je izvršena od Boga i koja je već sadašnja stvarnost, koja 'izranja' — ali koja nije još potpuno ostvarena (koja je *već* tu, ali *ne još* potpuno). Uvjet takvoga mira je (soteriološki) otkupiteljsko djelo Božje (otkupljenje), a mir je (eshatološki) znak novoga Božjeg stvaranja koje je započelo i u čijem će se konačnom ostvarenju otkriti sva njegova snaga (teleološki vid)”.¹⁸

14. Usp. W. FOERSTER, *Eiréne* u ThW II, 406.

15. Usp. H. BECK, *Pace*, u DCBNT, Bologna 1976, 1130.

16. J. TERÁN-DUTARI, *Friede*, u Herders Theologisches Taschenlexikon, 2., Freiburg/B. 1972, 332-337 (333).

17. K. RAHNER, *La pace di Dio e la pace del mondo*, u Nuovi Saggi III, Roma 1969, 789-810 (798).

18. H. BECK, *nav. dj.*, 1131.

Krist je posrednik mira, ali i sam mir. Njegovim dolaskom počinje i ostvaruje se gospodstvo Božje, kraljevstvo Božje (Rim 5,1; Kol 1,20). On je sam mir, kao što je to Jahve u SZ (Suci 6,4) i po „Njemu jedni i drugi imamo pristup k Bogu Ocu u jednome Duhu” (Ef 2,14-18).

Zbog toga će učenici Kristovi izražavati svoju vjeru u spasenje – ostvareno od Gospodina – pozdravljajući pozdravom mira i navještajući Veselu vijest bilo gdje da stignu (Mt 10,12; Lk 10,5).

Međutim, Kristov mir je različit od onoga „mira” koji daje svijet (Iv 14,27). Može se reći da je mir i zahtjev za mirom i *posljednja Kristova oporuka!* „Ostavljam vam svoj mir, mir, i to svoj dajem vam” (Iv 14,27). I nakon uskrsnuća, Krist pozdravlja i donosi svoj mir – mir uskrsni, mir pobjede, mir što slijedi nakon konačne pobjede nad zlom, grijehom, smrću, silama tame (Lk 24,36). I po tom miru pobijedeni su, jednom zauvijek zlo, grijeh i neprijateljske sile.

Ali, s druge strane, dok zlo i grijeh ne umru u svakom čovjeku; dok Kristovo djelo otkupljenja ne zavlada svakim čovjekom; dok međuljudski odnosi ne budu obilježeni takvim mirom, Kristovim mirom; dok osobni odnos pojedinca prema Stvoritelju i Kristu kao Otkupitelju ne zadobije oznake Božjeg mira, mira uskrsnog, takav mir ostaje još uvijek *eshatološko dobro*, dobro koje ima doći, dobro koje u nadi očekujemo.

Još je značajno da u NZ, posebno u Pavlovim poslanicama, mir dolazi često puta udružen i povezan s pojmovima *ljubavi* (agape – 1 Kor 13,11); *milosti* (haris – 1 Kor 1,3; Gal 1,3; Fil 1,2; 2 Sol 1,2) i *života* (zoe – Rim 8,6). To pokazuje kolika je širina i mnogostruko značenje mira koji se ostvario u Kristovom djelu otkupljenja. I „mir u NZ jest obilježen kao mir Kristov (Kol 3,15) i kao dar Oca i Sina (Rim 1,7; 1 Kor 1,3 sl.) koji se postiže i uzdržava u zajedništvu s Kristom (Iv 16,33; Fil 4,7; 1 Pt 5,14)”.¹⁹

Mir je također i *plod Duha Svetoga* (Gal 5,22/Iv 20,19-23); Duha koji daje život (Rim 8,6); to je veza koja treba sačuvati jedinstvo (Ef 4,3). Čak još više. Kao mir „u Duhu Svetom” pripada mir *punini* kraljevstva Božjega (Rim 14,17).²⁰

U biti, mir se temelji jedino na uvjetima pravednosti i spasenja koje Bog daruje svakom čovjeku, i to preko zasluga i otkupiteljskog djela Isusa Krista. I takav mir, u praktičnom smislu, zahtijeva *korjenito* preuređivanje odnosa među ljudima. Zato Krist i naziva „blaženima” mirotvorce – one koji nastoje i zalažu se za mir, koji promiču i šire mir. „Oni će se sinovima Božjim zvati” (Mt 5,9), tj. živjet će životom Boga svemogućega, jer „mir je vječni život koji se već ovdje, unaprijed, živi na zemlji (Rim 8,6)”.²¹

19. Isto, 1132.

20. J. TERAN-DUTARI, Friede... 334.

21. X. LÉON-DUFOUR, nav. dj., 560.

II. TEOLOGIJA MIRA I POTREBA MIRA

1. Teologija mira

Neposredno nakon završetka Drugoga vat. sabora Karl Rahner je zapisao da, kada se govori „o teologiji i o miru u teologiji, da treba govoriti o miru s Bogom; sa samim sobom; i još više, o miru u odnosima među generacijama, društvenim klasama; o miru između muškarca i žene itd. . . , jer problem odnosa između tih oblika mira (s Bogom, sa samim sobom i s drugima, bilo na privatnom ili političko-državnom, društvenom nivou) zanima na poseban način teologa koji, čitajući Sv. pismo, ima čisti utisak da su ti različiti oblici između sebe povezani (korelativni) toliko da jedan oblik ne može biti bez drugoga. I samo onaj tko živi u stanju unutarnjeg zadovoljstva ili (kako to mi kršćani kažemo) u miru s Bogom, može, konačno, posjedovati prikladno držanje, stav da ostvari mir među ljudima”.²²

I ova trodimenzionalnost mira, čak i četvrta dimenzija, posebno naglašena danas, tj. mir u ekološkom smislu (u odnosu prema prirodi, prema iskorištavanju i korištenju prirodnih bogatstava, koja treba sačuvati i pravomjernom upotrebom osigurati i budućim generacijama), ne smije nikada biti zapostavljena i izvučena iz konteksta ljudskog života i djelovanja.

Papa Pavao VI, u svojoj poruci za Dan mira (1. siječnja 1969) ističe da su čak pojmovi „čovjek” i „mir” i „pravo” korelativni, neodvojivi, nužno povezani i ne mogu jedan bez drugoga. To su „stvarnosti koje se uzajamno prizivaju i upotpunjuju”.²³

No, usprkos svim tim razmišljanjima i uvjerenjima, mir je danas ugrožen više nego ikada, i to ne samo mir pojedinca i pojedinih skupina i naroda, nego nad cijelim čovječanstvom visi, kao Damoklov mač, opasnost samouništenja i fizičke propasti cijeloga ljudskog roda.

Zbog toga je, danas, za kršćanina, za vjernika, za svakog čovjeka „dobre volje” spremnost za mir i zauzetost i promicanje mira *znak* jednoga odlučnog „DA” na Kristovo djelo otkupljenja i vjernost Savezu – Savezu mira. To je jedan određeni test i provjera naše vjere, jer samom oznakom mira danas se obilježava ljudski život i suživot s drugima, temeljeći se na *pravdi i ljubavi*.

I kao što SZ-ni pojam *shalom* obuhvaća sve ono što Bog obećaje i što je učinio svome narodu,²⁴ tako, u posljednje vrijeme, mir postaje pojam i kategorija, vrednota od velikog značenja. Postaje termin o kojem se raspravlja na svakom koraku. Došlo se dotle da je čak i 1986. god. od UN proglašena „Međunarodnom godinom mira”. Vrhunac svih manifestacija te godine bio je sastanak u Assisi-u, gdje su se predstavnici kršćanskih Crkava i crkvenih zajednica, te mnogobrojne

22. K. RAHNER, nav. dj., 789-790.

23. Poruka Pavla VI. za „Dan mira” (1. I. 1969.); AAS 50 (1968), 769-774 (772).

24. Usp. B. HÄRING, *Liberi*. . . 483 ss.

delegacije nekršćanskih religija zajednički i svatko posebno molili za mir. Cilj svega toga bio je da se „izazove svjetski molitveni pokret za mir”, kako je to papa Ivan Pavao II. najavio u bazilici sv. Pavla izvan zidina Rima.²⁵

Staviti vlastitu nadu u jedan molitveni pokret, jest potvrda i afirmacija mira kao religiozne, duhovne vrednote. To je potvrda samoga mira. Ali, to je i nešto više. To je znak i uvjerenje da je mir prije svega *dar Božji* i da samo istinski, Božji mir može zadovoljiti i smiriti ljudsko srce i ukloniti i svladati sve prepreke i razmirice među ljudima. Osim toga, takav mir je temeljen, utemeljen na *Istini*. I „nerazrješivi odnos mira sa samom Istinom svjedoči da je mir dar Božji. I antropološka dimenzija mira, tj. mira sa sobom i mira sa svim ljudima, otkriva u Bogu počelo reda kojim upravlja sama ideja pravednosti i zbog toga i samog suživota među ljudima i među narodima”.²⁶

Dakle, mir je prije svega *dar Božji*. To je stvarnost i prisutnost samoga Boga, Boga-Mira među ljudima i u ljudima. Ali, s druge strane, kao i na drugim područjima ljudskog života i djelovanja, mir je i rezultat *ljudskog djelovanja* — ljudske suradnje i nastojanja da se Kristovo otkupiteljsko djelovanje uprisutni, oživotvori, konkretizira u svakom vremenskom razdoblju i u svakom zemljopisnom prostoru i među svim ljudima, bez ikakve razlike.

Oživotvorenje i uprisutnjivanje mira, Kristovog mira među svim ljudima leži posebno na srcu Crkvi i njezinom Učiteljstvu. U posljednje vrijeme ono se sve više zalaže i diže svoj glas u prilog mira i ističe obvezu i dužnost svakog vjernika da promiče mir, da bude „mirotvorac”. U vezi s tim značajna su tri dokumenta Crkvenog učiteljstva koji jasno govore o potrebi mira i promicanju mira, i to u planetarnim dimenzijama; dimenzijama koje obuhvaćaju čitavo čovječanstvo i stvoreni svijet. To su: enciklika pape Ivana XXIII. „*Pacem in terris*” (11. IV. 1963.); pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu II. vat. sabora „*Gaudium et spes*” (7. XII. 1965.) i enciklika „*Populorum progressio*” pape Pavla VI. (26. III. 1967).

„*Pacem in terris*” snažno naglašava i zahtijeva da se odnosi među narodima usklade s „istinom, pravdom, zdušnom solidarnošću i slobodom” (br. 80). Inače, „mir je prazna riječ, ako se ne zasniva na *redu* koji počiva na *istini*, koja se izgrađuje po zakonima pravednosti, koji od ljubavi prima svoj život i puninu, i na koncu, koji se uspješno očituje u slobodi” (167). I sama vlast i upravljanje narodima mora se tako vršiti „da se promiče sveopće dobro, jer je prvenstveno radi toga i postavljena” (84).

Jedino će se na tim načelima promicati istinski mir — mir utemeljen na *moralnom redu*, mir utemeljen na istini i pravdi, koji će imati oznake dara Božjega i biti obilježen Kristovim spasiteljskim, pomiriteljskim djelom. Dakle, moralni red jest osnovica svega i bez njega nema pravoga mira. Br. 85. enciklike „*Pacem*

25. Homilija Ivana Pavla II. (25. I. 1986.); usp. *Osservatore Romano* (11. X. 1986.), 1.

26. H. SCOLA, *Essere insieme per pregare per la pace*, u *OR* (11. X. 1986.), 1.

in terris" to izričito i kaže: „A među najvažnija načela općega dobra valja uvrstiti ovo: da se priznaje moralni red i da se nepovredivo obdržavaju njegovi zahtjevi.”

Drugi vat. sabor još je jače i detaljnije razradio poimanje mira i promicanje mira u suvremeno vrijeme. U 5. glavi pastoralne konstitucije GS govori se o zauzetosti za mir i izgradnji zajednice naroda koja će živjeti u miru i međusobnom jedinstvu (br. 77-90). Stoga, po riječima tog dokumenta „Koncil, pošto je osvjetlio pravi i uzvišeni pojam mira i osudio nečovječnost rata, želi kršćanima upraviti žarki poziv da uz pomoć Krista, tvorca mira, surađuju sa svim ljudima da se među njima učvrsti mir u pravdi i ljubavi, i da se pripremi što je za mir potrebno” (br. 77).

Izgradnja i učvršćivanje mira ostvaruje se danas, u nastojanju da se čovječanstvo oslobodi „od jarma gladi, bijede, endemičnih bolesti i neznanja” (PP, 1). Zato papa Pavao VI. i definira sam *razvoj*, narpedak i suradnju sviju da se prevladavaju i uklone, iskorijene nepravde, nepravedni ekonomski, društveni, rasni, monetarni i drugi odnosi – novim imenom, imenom *mira*. Jer, po riječima samoga pape. „prevelike ekonomske, društvene i kulturne nejednakosti izazivaju zategnutost među narodima i dovode u opasnost mir” (PP, 76).

Papa Ivan Pavao II. ide još korak dalje i ističe potrebu i dužnost uzajamne pomoći, osobito bogatijih zemalja, onima koji su u razvoju i koji su prezaduženi, koji su manje razvijeni. On kaže da je „solidarnost i uzajamna pomoć aktualno ime mira”.²⁷

2. Potreba mira i većeg zauzimanja za mir

Mir je, dakle, središnji pojam i, uvjet da bi čovjek mogao živjeti u dostojanstvu i slobodi; da bi razvijao sve svoje sposobnosti i darove i tako doprinio izgradnji, dovršavanju i uljepšavanju Božjega stvarateljskog djela. Mir je i silna potreba našega vremena, jer je „čitava ljudska obitelj došla do odsudnog časa u razvoju svoje zrelosti” (GS, 77). Čovječanstvo danas postaje sve više svjesno „svoga jedinstva i da ne može ostvariti svoj zadatak, tj. izgraditi čovječniji svijet za sve ljude na zemlji, ako se svi unutarnjom obnovom ne obrate k istini mira. Zato poruka evanđelja, u skladu s višim težnjama i idealima čovječanstva, u naše vrijeme blista novim sjajem kad proglašuje blaženima stvaraocima mira, jer će se zvati sinovima Božjim (Mt 5,9)” (GS, 77).

Danas postaje sve jasnije i očitije da čak i budućnost kršćanstva i njegova *vjerodostojnost* zavisi od toga da li će učenici i vjernici Kristovi živjeti i svjedočiti evanđelje – evanđelje mira, i da li će takav mir – mir Božji, mir utemeljen

27. Poruka za Dan mira (1. I. 1986.); usp. OR (16. X. 1986.), str. 12. Značajno je i to da je Poruka pape Ivana Pavla II. za Dan mira (1. I. 1987.) obilježena ponovno pojmovima razvoja i solidarnosti. To su „dva osnovna ključa za promicanje mira u suvremenom svijetu”; usp. OR (12. XII. 1986.), I-IV.

na pravdi i ljubavi, „posredovati” svijetu i biti „kvasac” u suvremenom svijetu. I zato Jacques Ellul naglašava, i s pravom, da je „jedna od najznačajnijih zadaća kršćana da budu ona snaga koja će stvarati i pozivati na mir i koja će pozivati na razum i razboritost. I takva snaga među ljudima moraju biti kršćani”.²⁸

Kršćansko zauzimanje za mir i oživotvorenje evanđeoske poruke mira od-
vija se na dvostrukom planu: osobnom, individualnom i zajedničkom. Obnov-
ljeni Kristovim mirom, poslani smo da budemo mirotvorci i mironosci.

Ali, pritom treba biti svjestan još jedne činjenice. To je svijest vlastite greš-
nosti, vlastitog neostvarivanja Kristove zapovijedi mira. Svaki čovjek, svaki vjer-
nik osjeća neku podijeljenost u samome sebi i kao da smo i „mi sami još u borbi
sa svojom vlastitom grešnošću”.²⁹ Zbog toga suvremeni čovjek, posebno vjer-
nik, mora svladati tu unutarnju „podijeljenost” koja je u njemu samome i odakle
se rađaju „tako brojni i toliki razdori u društvu” (GS, 10).

U isto vrijeme treba biti svjestan da se „mir nikada ne stječe jednom zauvi-
jek, nego ga stalno treba graditi. Osim toga, budući da je ljudska volja nestalna i
ranjena grijehom, ostvarenje mira traži od sviju trajno svladavanje strasti i budnost
zakonite vlasti” (GS, 78).

S druge strane, događa se nešto slično kao u starozavjetnom poimanju i
proširivanju pojma mira. Danas e mir sve više shvaća i postaje *religiozni* pojam,
i „u isto vrijeme i izuzetna društvena kategorija”.³⁰ Takav vid, tj. religioznost,
uzvišenost pojma mira dolazi do posebnog izražaja u Crkvi.

Crkva, kao zajednica Božjeg naroda, kao „sakrament u Kristu ili znak i
oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda” (LG, 1)
promiče i naviješta mir, istinski mir, mir Kristov, mir koji uključuje pobjedu nad
grijehom, zlom, sebičnošću. I takav mir jest plod i učinak *pravde*, ali i *ljubavi*
„koja ide dalje od onoga što može izvesti pravda” (GS, 78).

Upravo takav mir, mir u pravdi i ljubavi jest, zaista, najveća; jest goruća pot-
reba našeg vremena. Mir koji uključuje u sebi sastavnice *darovanosti odozgo*;
ali i osobnog zauzimanja, osobnog ostvarivanja i uprisutnjivanja Kristova Govora
na gori, posebno onog zahtjeva da budemo „mirotvorci” (Mt 5,9). Jer, kako je
često naglašavao papa Pavao VI., mir nije spontani, samonikli cvijet naše suhe,
zemaljske stvarnosti, lišene ljubavi i rastrgane krvlju, nego je on plod *moralne*
preobrazbe čovječanstva. Ta preobrazba zahtijeva *odgajanje*: pojmovno, etičko,
psihološko, pedagoško, pravno. Ne može se uspostaviti pravi mir; ne može se za-
držati mir nametnut ugnjetavanjem ili strahom ili nepravednim i nedopustivim
pravnim uredbama. Mir mora biti ljudski – tj. slobodan, pravedan, sretan.³¹

28. The Ethic of Freedom, London-Oxford 1976, 383, Usp. B. HÄRING, *Liberi* . . .
488.

29. Usp. B. HÄRING, nav. dj., 489.

30. Usp. G. von RAD, *Shalom*, u ThW II, 405.

31. Usp. Homilija za Dan mira (1. I. 1975.): AAS 57 (1975), 61-67.

Konačno, mir je rezultat *odgovora* i suradnje čovjeka na milosni Božji poziv. To zaključuje i II. vat. sabor kada naglašava da je „zemaljski mir što se rada iz ljubavi prema bližnjemu odraz i učinak Kristova mira, koji izlazi od Boga Oca. Sam, naime, utjelovljeni Sin, knez mira, svojim je križem sve ljude pomirio s Bogom, ponovno uspostavivši jedinstvo svih u jednom Narodu i u jednom Tijelu” (GS 78).

3. Neke konkretne mogućnosti promicanja mira

Kršćanin, vjernik uključuje se, živeći u miru i promičući mir, u Kristovo otkupiteljsko djelo i time doprinosi da plodovi spasenja i pomirenja budu što više prisutni i što očitiji u svijetu, u sredini u kojoj on živi. Na to ga obvezuje evanđelje (Mt 5,9) i njegova pripadnost Kristovoj zajednici koja je Crkva – sakrament jedinstva i zajedništva ljudskog roda.

I upravo Crkva u posljednje vrijeme snažno naglašava kršćansko zauzimanje za mir i promicanje mira na svim razinama. Mira, koji će biti utemeljen na „pravdi i ljubavi” (GS 77).

Najsnažniji poticaj takvim nastojanjima i posvješćivanju kršćanske obveze promicanja mira dao je II. vat. sabor, osobito onda kada narav mira obilježava i povezuje s vrednotama kao što su vječni zakon „što ga je u ljudsko društvo utisnuo njegov božanski Utemeljitelj”. On je „plod ljubavi” i za njegovu izgradnju „bezuvjetno je potrebna čvrsta volja da se poštuju drugi ljudi i narodi i njihovo dostojanstvo te zauzeto ispunjavanje bratstva” (GS 78).

Papa Pavao VI. nastavlja istom linijom koju je zacrtao sabor. Okružnica „*Populorum progressio*” jest dokaz zauzetosti i svijesti o potrebi razvoja i promicanja mira, mira za koji je svaki čovjek „dobre volje” odgovoran i koji se ostvaruje u svakodnevnoj, mučnoj borbi.

Pavao VI. je začetnik još jedne plemenite, mirotvorne inicijative. Prvog siječnja 1968. god. uputio je poziv da se uspostavi i, jednom godišnje, slavi „Svjetski dan mira”. Taj dan bi bio kao „čestitka, želja i ujedno obećanje da je mir onaj koji bi trebao vladati poviješću budućnosti”.³²

Takva praksa se nastavlja. Sam Pavao VI. i njegovi nasljednici upućuju svake godine sličnu poruku za „Dan mira”. Baš ove godine papa Ivan Pavao II. u poruci koja je dvadeseta po redu, jubilarna, spominje onu dalekovidnu misao svoga predšasnika da osnuje i uputi Crkvi i svim ljudima poruku mira. Nadovezujući se na okružnicu „*Populorum progressio*” koje 20. godišnji jubilej teče ove godine, Papa preuzima osnovnu misao od koje zavisi svjetski mir. To je, po riječima Pape, potpuni razvoj čovjeka, potpomognut solidarnošću i uzajamnom suradnjom

32. Poruka Pavla VI. za Dan mira (1. I. 1968.): AAS 59 (1967), 1098.